

Społeczna percepcja ryzyka

dr Piotr Stankiewicz
Instytut Socjologii UMK

Seminarium energetyczne, Collegium Civitas 7 VI 2016

„Większość protestów bierze się z niewiedzy”

"Ludzie się tym bardziej boją energetyki jądrowej, im mniej o niej wiedzą. Boimy się nieznanego. Boimy się ciemności, boimy się promieniowania"

„Sprzeciw [wobec energetyki jądrowej] jest podszyty radiofobią. Znaczna część ludzi ma wypaczony obraz zagrożeń związanych z promieniowaniem. (...) Ludziom trzeba pokazać zagrożenia radiologiczne w odpowiedniej skali.”

"Wprowadzanie nowych technik zawsze wywoływało protesty części społeczeństwa. Znane są opory przeciw budowie kolei, gdy w XIX wieku alarmowano, że ruch kolei spowoduje straszliwe żniwo ofiar (...)"

„Kiedyś ludzie bali się jeździć rowerem, potem samochodem, teraz boją się elektrowni”

„Większość protestów bierze się z **niewiedzy**”

"Ludzie się tym bardziej boją energetyki jądrowej, im **mniej o niej wiedzą**. Boimy się nieznanego. Boimy się ciemności, boimy się promieniowania"

„Sprzeciw [wobec energetyki jądrowej] jest podszyty **radiofobią**. Znaczna część ludzi ma wypaczony obraz zagrożeń związanych z promieniowaniem. (...) Ludziom trzeba **pokazać** zagrożenia radiologiczne w odpowiedniej skali.”

"Wprowadzanie **nowych technik** zawsze wywoływało protesty części społeczeństwa. Znane są opory przeciw budowie kolei, gdy w XIX wieku alarmowano, że ruch kolei spowoduje straszliwe żniwo ofiar (...)"

„Kiedyś ludzie bali się jeździć rowerem, potem samochodem, teraz boją się elektrowni”

„Większość protestów bierz

"Ludzie się tym bardziej bo
nieznanego. Boimy się cieni

„Sprzeciw [wobec energetyki]
wypaczony obraz zagrożeń
zagrożenia radiologiczne w

"Wprowadzanie nowych te
Znane są opory przeciw bu
spowoduje straszliwe żniwo

„Kiedyś ludzie bali się jeździ

Aktywność lub technologia	Liga głosujących kobiet	Studenci college'u	Członkowie Active Club	Eksperti
Energia jądrowa	1	1	8	20
Motocykle	5	6	2	6
Lotnictwo prywatne	7	15	11	12
Służba policyjna	8	8	7	17
Pożarnictwo	11	10	6	18
Myślistwo	13	18	10	23
Aerozole	14	13	28	26
Wspinaczka górską	15	22	12	29
Elektroenergetyka (bez atomowej)	18	19	19	9
Pływanie	19	30	17	10
Środki antykoncepcyjne	20	9	22	11
Narciarstwo	21	25	16	30
Promienie rentgena	22	17	24	7
Pociągi i koleje	24	23	29	19
Konserwanty żywności	25	12	28	14
Antybiotyki na receptę	28	21	26	24
Urządzenia domowe	29	27	27	22

niej wiedzą. Boimy się

ą. Znaczna część ludzi ma
) Ludziom trzeba pokazać

części społeczeństwa.
owano, że ruch koleji

eraz boją się elektrowni”

Slovic, Paul, Baruch Fischhoff, i Sarah Lichtenstein. 1979. „Rating the risks.” Environment: Science and Policy for Sustainable Development 21(3):14–39.

„A katastrofa w Bhopalu, w wyniku której w ciągu kilku dni zginęło ponad 3 tys. osób? A ilu ludzi ginie w kopalniach? Musimy mieć jakąś skalę i punkt odniesienia, jeśli porównujemy zagrożenie.”

(Marek. Janiak, *Istniejemy także dzięki promieniowaniu*, rozmawiał Sławomir Zagórski, Gazeta Wyborcza 12.08.2011)

„Ryzyko śmierci w elektrowni jest równie prawdopodobne, co śmierć od trafienia meteorytu”

„Człowiek, który przebywa 2 tygodnie w górach jeżdżąc na nartach dostaje dawkę napromieniowania wielokrotnie przekraczającą napromieniowanie w pobliżu EJ”

„Pijąc mleko wprowadzamy do organizmu naturalny promieniotwórczy potas K-40, który rozpada się przez miliard lat (...) Czy w związku z tym powinniśmy nie pić mleka, nie dawać dzieciom do picia mleka matki?”

(Andrzej Strupczewski, *Nie bójmy się energetyki jądrowej!* Prezentacja przedstawiona podczas spotkania prasowego „Elektrownia jądrowa – masz wiedzę czy tylko opinię?”, Gdańsk, 26.10.2011, slajd 10.)

Czytelniku, czy śpisz na łóżku? Porównajmy spanie na łóżku, które ma średnio wysokość 40 cm. ze spaniem na materacu o wysokości np. 20 cm. Śpiąc na materacu zamiast na łóżku jest się niżej, więc moc dawki promieniowania jest mniejsza o 0,02 mikroSv/rok niż na łóżku. Jest to dwa razy więcej niż maksymalny przyrost dawki dla kogokolwiek powodowany przez odpady wysokoaktywne. A więc – bądźmy konsekwentni – skoro „zieloni” aktywiści grożą nam małymi dawkami promieniowania i zabraniają nam stosowania energii jądrowej „ze względów moralnych” to trzeba ze względów moralnych potępić producentów łóżek znacznie bardziej niż inżynierów jądrowych!

(Andrzej Strupczewski, Nie bójmy się energetyki jądrowej! SEP, Warszawa 2010, s. 79)

Eksperska i społeczna percepcja ryzyka

R = P x S x społeczna ocena

„Ryzyko, które ci zagraża, nie zawsze jest tym samym ryzykiem, które cię przeraża”.

Peter Sandman

www.psandman.com

→ Lata 70-te, Badania psychometryczne, *Oregoński Ośrodek Badań Decyzyjnych*

Czynniki wpływające na percepcję ryzyka

1. Dobrowolność/przymusowość
2. Subiektywne poczucie kontroli i wpływu
3. Stopień nowości/obycia z ryzykiem
4. Poziom wzbudzanego lęku („przeraźliwość” zagrożenia)
5. Wpływ na wyznawane wartości
6. Surowość konsekwencji i odwracalność skutków
7. Katastroficzny/chroniczny charakter skutków
8. Natychmiastowy/odroczonego charakter skutków
9. Subiektywna ocena prawdopodobieństwa
10. Rozkład ryzyka w społeczeństwie

Społeczne uwarunkowania percepcji ryzyka

- Płeć
- Wiek
- Światopogląd
- Zawód
- Miejsce w strukturze społecznej; przynależność do grup społecznych
- Zaufanie do instytucji państwowych
- Wcześniejsze doświadczenia

Dwa światy ryzyka

Obiektywne, bezstronne oceny rzeczywistego ryzyka

vs.

Subiektywne, emocjonalne, irracjonalne opisy wyimaginowanych zagrożeń?

Racjonalność ekspercka

vs.

Racjonalność społeczna

7 faz w komunikacji o ryzyku (za Baruchem Fischhoffem)

Faza 1. “Wszystko, co musimy zrobić, to ustalić dane”

Faza 2. “Wszystko, co musimy zrobić, to przekazać im dane”

Faza 3. “Wszystko, co musimy zrobić, to wytłumaczyć im, co rozumiemy przez te dane”

Faza 4. “Wszystko, co musimy zrobić, to pokazać im, że akceptowali podobne ryzyka w przeszłości”

Faza 5. “Wszystko, co musimy zrobić, to pokazać im, że to dla nich dobry interes”

Faza 6. “Wszystko, co musimy zrobić, to dobrze ich traktować”

Faza 7. “Wszystko, co musimy zrobić, to uczynić ich partnerami”

Dziękuję za uwagę

piotrek@umk.pl